

ÁRSSKÝRSLA 2004

Efnisyfirlit

- Starfsemi UST
  - Uppbygging Umhverfisstofnunar
  - Rekstur
  - Leyfisveitingar
- Starfsmenn
- Nokkrir viðburðir
- “Endurtekin orð” í anda Kató hins gamla og Guðbergs
  - Umhverfismál í samfélaginu
  - Staða Umhverfisstofnunar

Stjórnkerfið

Ríkisstjórn Íslands

Umhverfisstofnun

Landmælingar Íslands

Náttúrufræðistofnun Íslands

Náttúrurannsóknastöðin við
Mývatn

Skipulagsstofnun

Umhverfisráðuneytið

Brunamálastofnun

Úrvinnslusjóður

Veðurstofa Íslands

Stofnun Vilhjálms
Stefánssonar

Stjórnskipulag umhverfismála

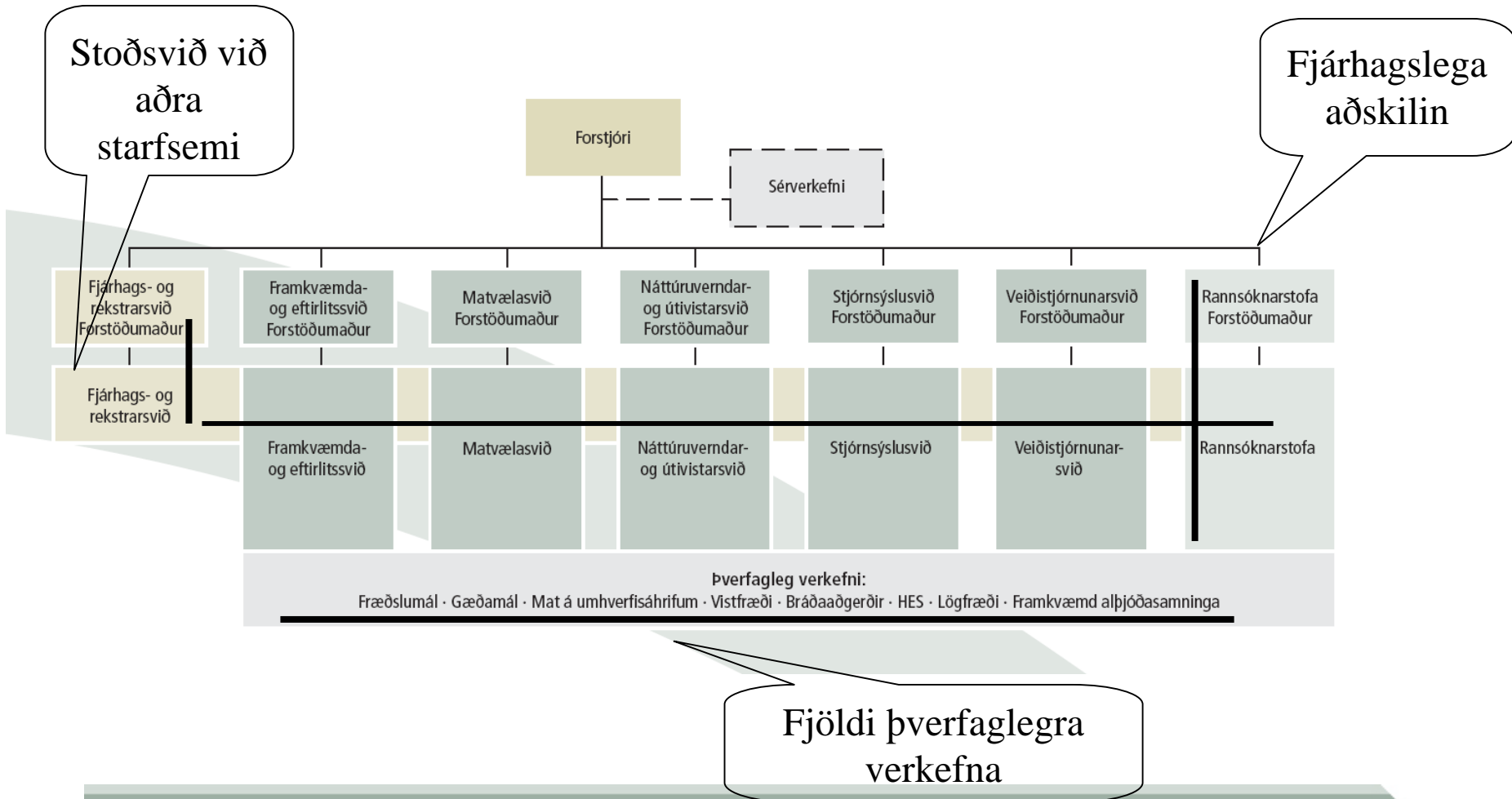
Umhverfisstofnun tengist flestum þáttum stjórnkerfisins

Stjórnskipulag umhverfismála

Skipurit Umhverfisstofnunar

REKSTRARYFIRLIT ÁRSINS 2004

(BRÁÐABIRGÐARTÖLUR)

TEKJUR: (Þús. kr.) **2004** **2003**

Sértekjur	128.370	146.186
Markaðar tekjur	63.306	64.666
Aðrar rekstrartekjur	7.770	8.768
Tekjur samtals	199.446	219.620

GJÖLD:

Launagjöld	405.167	356.887
Starfstengdur kostnaður	52.922	50.806
Aðkeypt þjónusta	76.185	102.149
Ýmis rekstrarkostnaður	28.229	42.479
Húsnæðiskostnaður	69.996	63.176
Þíffreiðakostnaður	6.458	8.434
Tilfærslur	68.582	74.084
Rekstrargjöld samtals	707.539	698.015

Eignakaup	27.102	12.095
Gjöld samtals	734.641	710.110

Fjármunatekjur og (fjármagnsgjöld)	1.500	1.582
Tekjuafgangur (tekiuhalli) fyrir ríkisframlag	(533.695)	(488.908)

Ríkisframlag	518.600	487.700
Tekjuafgangur (tekjuhalli) ársins	(15.095)	(1.208)

Örveru og efna-
rannsóknir
Tjaldleiga
Gestastofa
Sérfræðivinna

Mengunar-
eftirlistgjöld

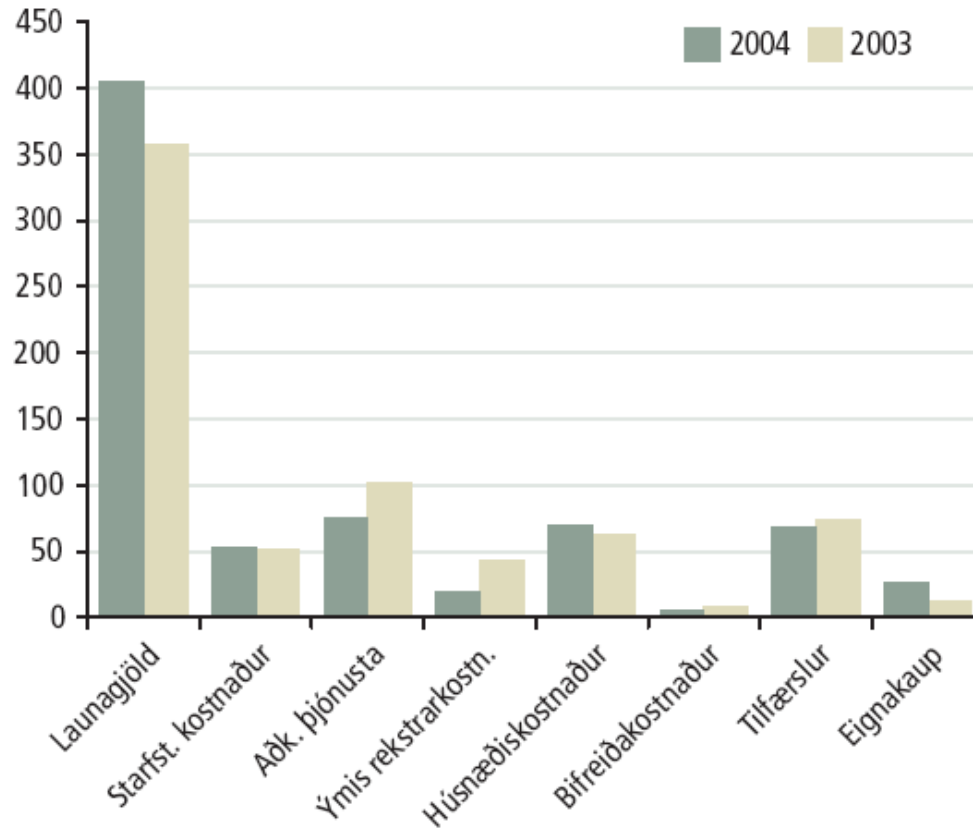
Ekki búið að
bókfæra
þjónustusamning við
rannsókn 40 - 50 Mkr

Hreindýr
Veiðikort
Starfsleyfisúgáfa

Refur og minkur
Hreindýr
Veiðikort

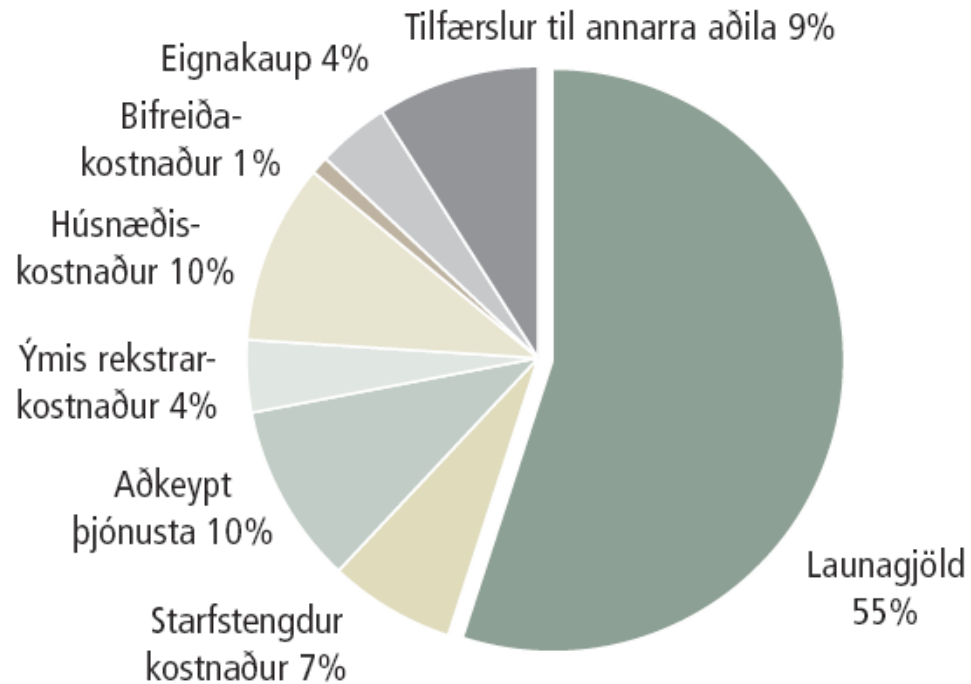
Varnarefnatæki
Frankvæmdir
við Skaftafell

Rekstrargjöld UST í Mkr

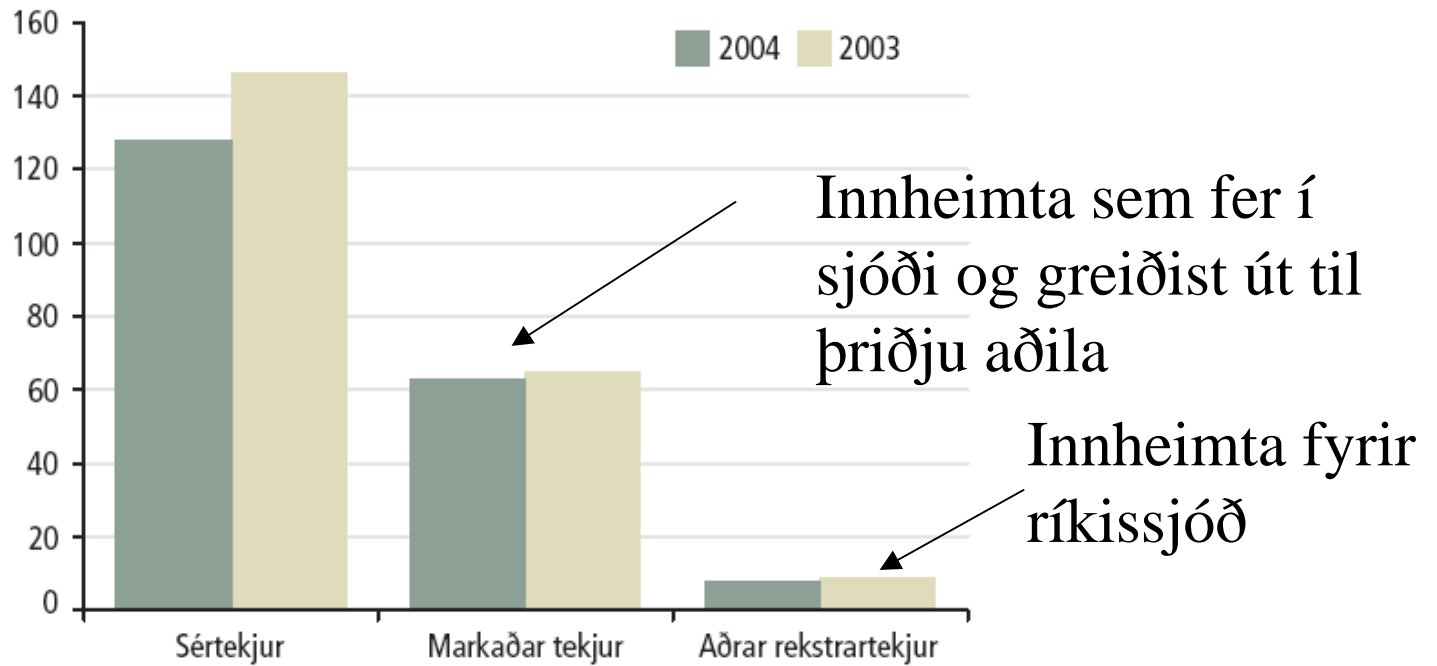

Heildargjöld greind á rekstrarliði

Tekjur UST í Mkr

LEYFISVEITINGAR, UMSAGNIR OG STARFSLEYFISKILYRÐI

LEYFISVEITINGAR

Starfsréttindi - meindýraeyðar: 24, þar af 21 endurnýjuð

Starfsréttindi - garðaúðarar: 19, þar af 16 endurnýjuð

Dýrahald í atvinnuskyni: 25 sýningarleyfi og 15 leyfi til dýrahalds í atvinnuskyni

Varp dýpkunarefna: 2

UMSAGNIR VEGNA LEYFISVEITINGA

Skráningar og undanþágur varnarefna: 37

Söluþyfi eiturefna og varnarefna: 6

Leyfi til að kaupa og nota eiturefni: 2

Leyfi til að kaupa og nota varnarefni: 32

ÚTGÁFA SAMRÆMDRA STARFSLEYFISKILYRÐA

- Starfsleyfiskilyrði fyrir starfsemi með dýr
- Starfsleyfiskilyrði fyrir hestaleigur og reiðskóla
- Starfsleyfiskilyrði fyrir tjald- og hjólhýsasvæði
- Starfsleyfiskilyrði fyrir heimili og stofnanir fyrir börn
- Starfsleyfiskilyrði fyrir baðstofur
- Samræmd starfsleyfiskilyrði fyrir stórar spennistöðvar
- Samræmd starfsleyfiskilyrði fyrir námur
- Samræmd starfsleyfiskilyrði fyrir mjólkuriðnað

Starfsmenn

Starfsmenn í árslok: 86

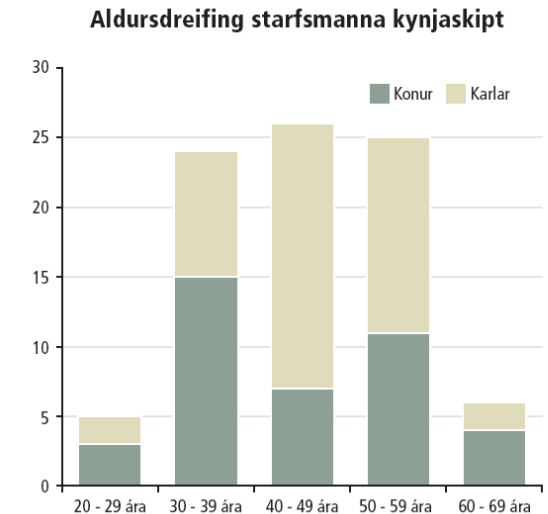
Konur 46

Karlar 40

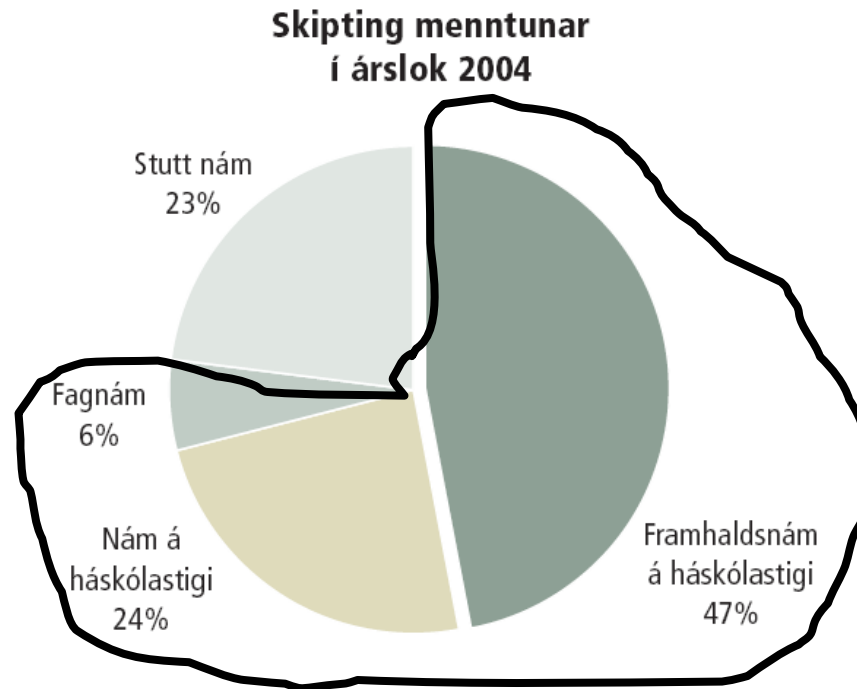
Meðalaldur 46,2 ár

Starfsmannavelta 5%

Sumarstarfsmenn 45

Mjög hátt menntunarstig

77 % hafa lokið háskólanámi og fagnámi

Helstu viðburðir

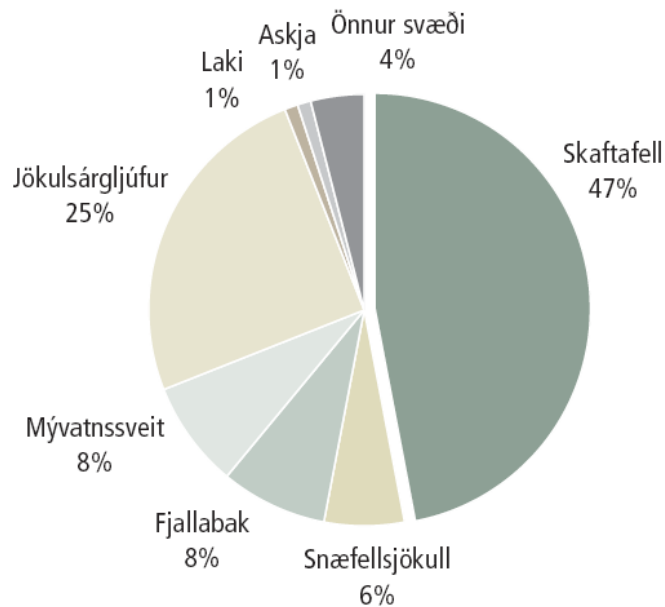
- Stækkun Skaftafellspjóðgarðar
- Nýjar reglur varðandi fæðubótaefni
- Styrkir til Gljúfrastofu og Gullfoss
- Opnun gestastofu að Hellnum
- Bráðaatburðir (Strand Baldvins Þorsteinssonar og Kiran Pacific)
- Svanurinn minn syngur

Helstu viðburðir frh.

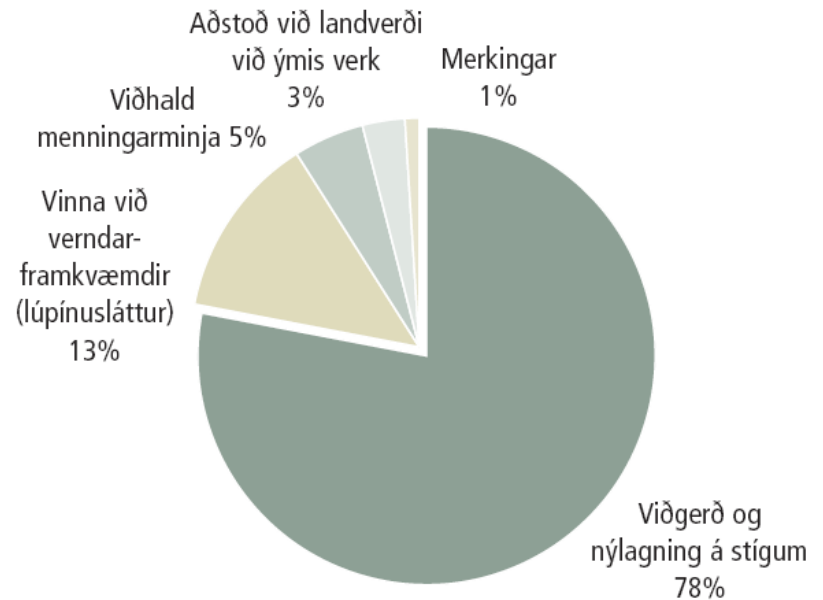
- Upplýsinga og staðreyndarit UST
- Fræðslufundir fyrir almenning
- Merking strýtanna í Eyjafirði
- Hæfniskröfur til skotveiðimanna
- Ósonmælingar á Hvanneyri

Starf sjálfböðaliða

**Vinnusvæði sjálfböðaliða
sumarið 2004**

**Verkefni sjálfböðaliða
sumarið 2004**

Áríðandi skammtímaverkefni

- Akstur utan vega **Í ferli**
- Auglýsingar meðfram vegum **Í ferli**
- Hlutlæg viðmið varðandi landslagmál **Undirbúningur**
- Varnarefna mælingar **Stutt í land**
- Vöktun efna í matvælum
- Fæðubótaefni **Í ferli**
- Stofnmat á villtar tegundir
- Verklag varðandi riðusmitaðan úrgang í samvinnu við YD **Í ferli**

Áskoranir komandi ára

- Þungur fjárhagur
- Þörf á betri þekkingu á grunnástandi
- Líkur á aukinni spennu milli nýtingarsjónarmiða og verndunarsjónarmiða varðandi orkuöflun
  - Háhitinn, opnun lítt raskaðra svæða
- Líta til hagrænna hvata og umhverfismerkinga

Brennandi viðfangsefni til lengri tíma

1. **Rekstur þjóðgarðanna** -- að meðtöldu Mývatni -- þyrfti að komast í **viðunandi horf**

Verulega aukin fjárveiting til gerð gestastofa í Gljúfrum og á Hellissandi – Stækkun Skaftafellsþjóðgarðar

2. Náttúruverndaráætlun ásamt verndaráætlun Mývatns komi til framkvæmda
Fjárveiting fékkst til verksins og það er í ferli.

3. Náttúruminjasrá og náttúruverndaráætlun verði **samhæfðar**

4. Komið verði lag á **Dýraverndarmálin** – og framkvæmdin síðan færð út í hérað
Mikil vinna hefur farið í samhæfingu og gerð verklagsregla

5. **Tjón** að völdum **villtra dýra** verði kortlagt og aðgerðir ákveðnar í framhaldi af því

6. **Nýfæði, Fæðubótaefni**

Verið að vinna að upplýsingu varðandi fæðubótaefnin

7. **Landsupplýsingar** fyrir almenning liggi fyrir í **rauntíma**

LUK vefurinn + rauntímaupplýsingarnar sem birtar eru í dag.

Brennandi viðfangsefni til lengri tíma ₂

8. Samræming og samþætting eftirlits UST og HES
9. Starfsemi er snýr að **vörnum gegn mengun hafsins** verði styrkt
10. Yfirlit um stöðu þekkingar á

Loftgæðum

Vatnsgæðum (Rammatilskipunin um vatn)

Jarðvegsgæðum

11. Neyslukannanir og **vöktun á efnainnihaldi á markaði**
12. Bæta úr **skorti á grunnupplýsingum** um náttúrufar vegna MAU
13. Útgáfa **umhverfisvísa** **Fyrsta útgáfa komin út en halda verður vinnunni áfram**

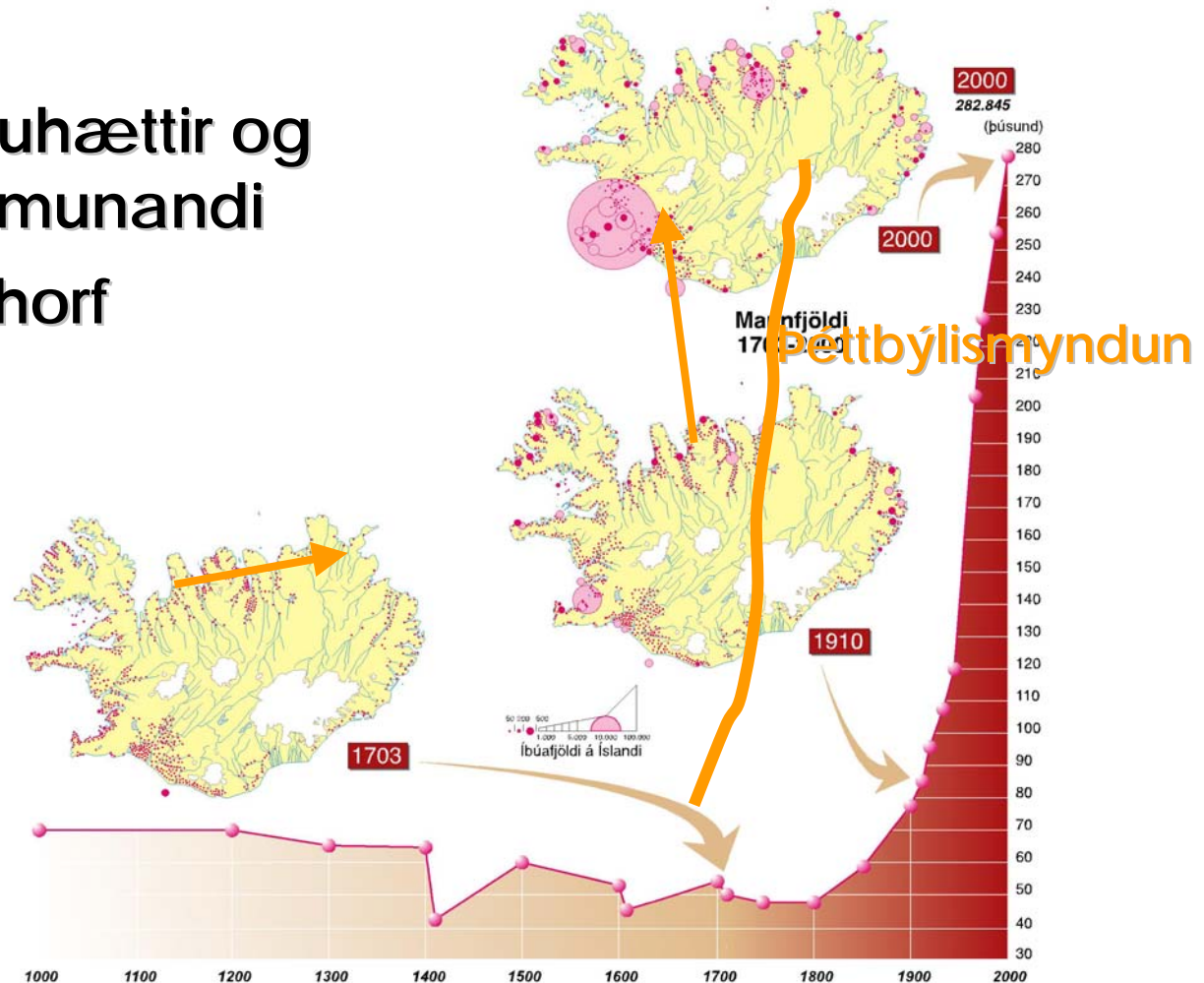
Endurtekin orð

Mannfjöldi

Mismunandi atvinnuhættir og búseta kalla á mismunandi landnýtingu og viðhorf

Gífurleg fólksfjölgun og tæknibylting

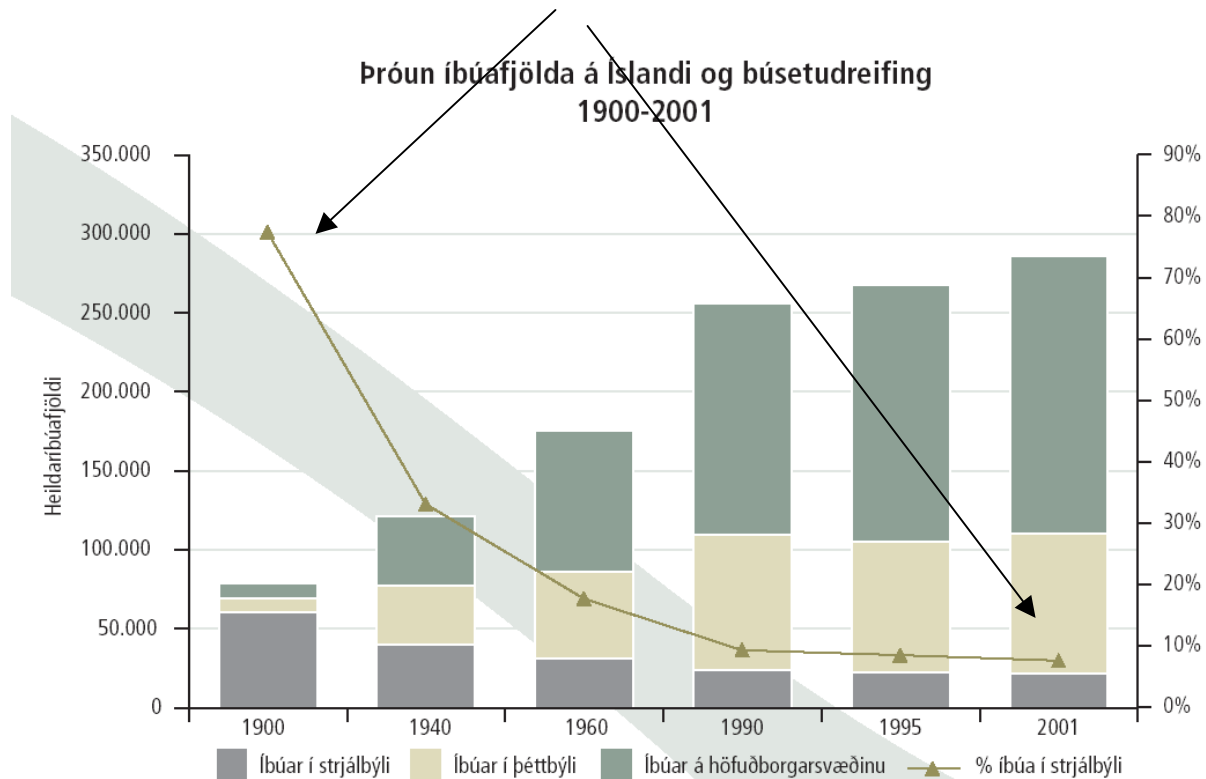
Á 20 öld

PRÓUN ÍBÚAFJÖLDA OG BYGGÐAR

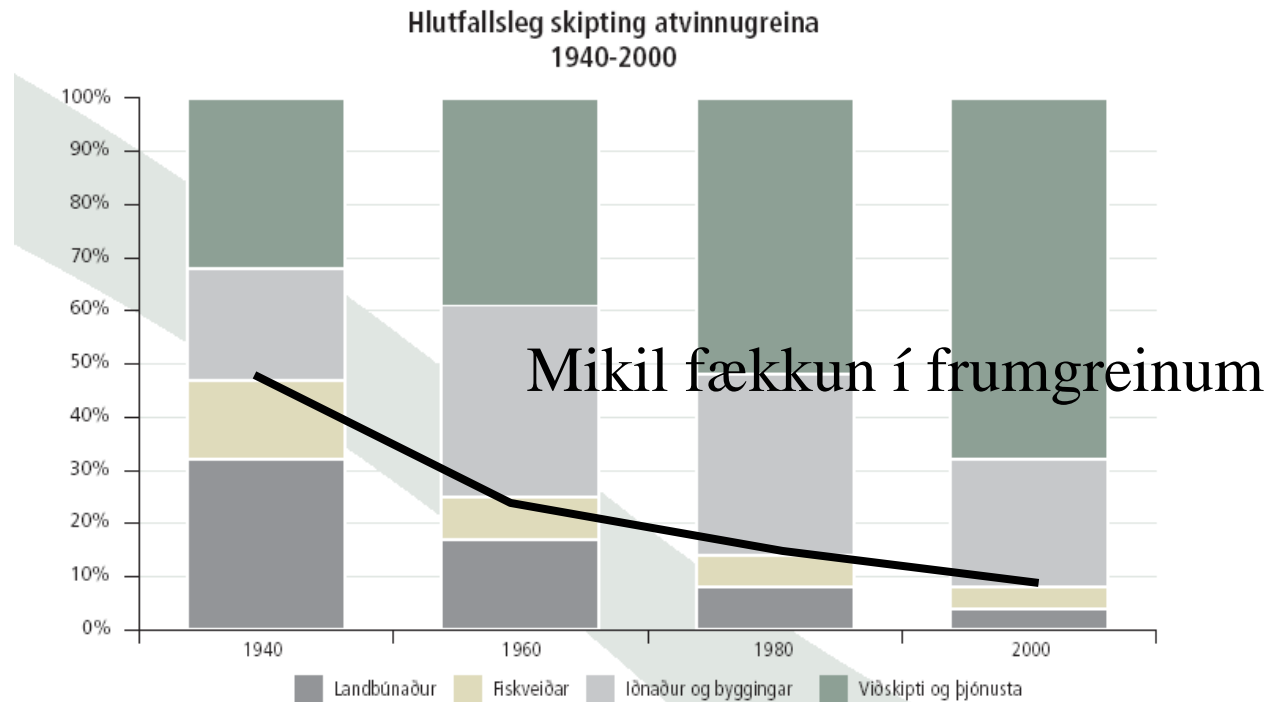
Mikill flutningur fólks hefur á undanförunum árum og áratugum átt sér stað frá strjálbýli til þéttbýlis, einkum til höfuðborgarsvæðisins. Þéttbýli er á myndinni hér að neðan skilgreint sem byggðarkjarni með yfir 200 íbúum.

Gífurleg breyting á lífsháttum

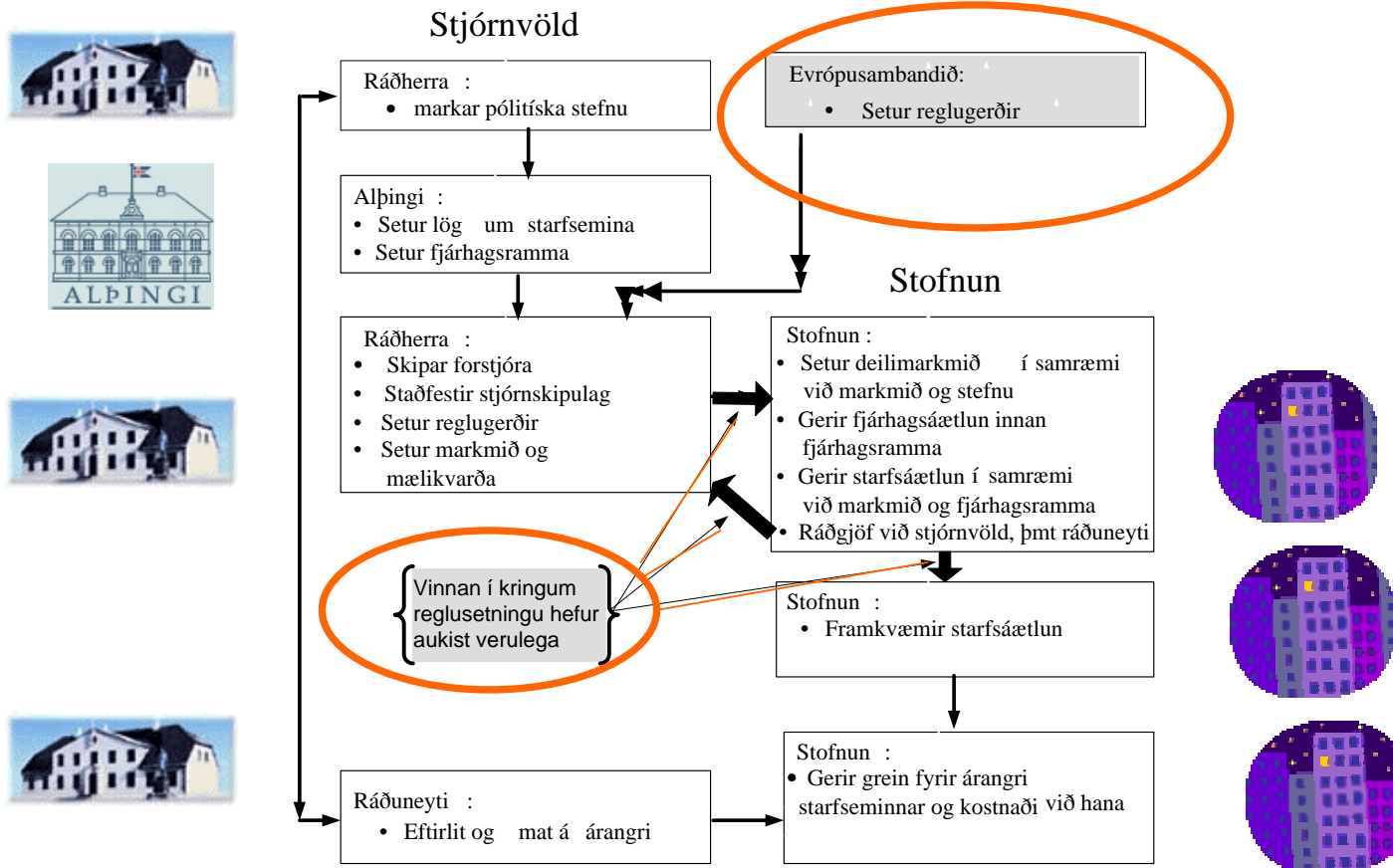
ÞRÓUN MANNAFLA Í ATVINNUGREINUM

Samfara flutningi fólks úr strjálbýli til þéttbýlis hafa orðið verulegar breytingar á atvinnuháttum í landinu. Í eftirfarandi súluriti má sjá hlutfallslega skiptingu mannafla milli nokkurra atvinnugreina á síðari helmingi tuttugustu aldar.

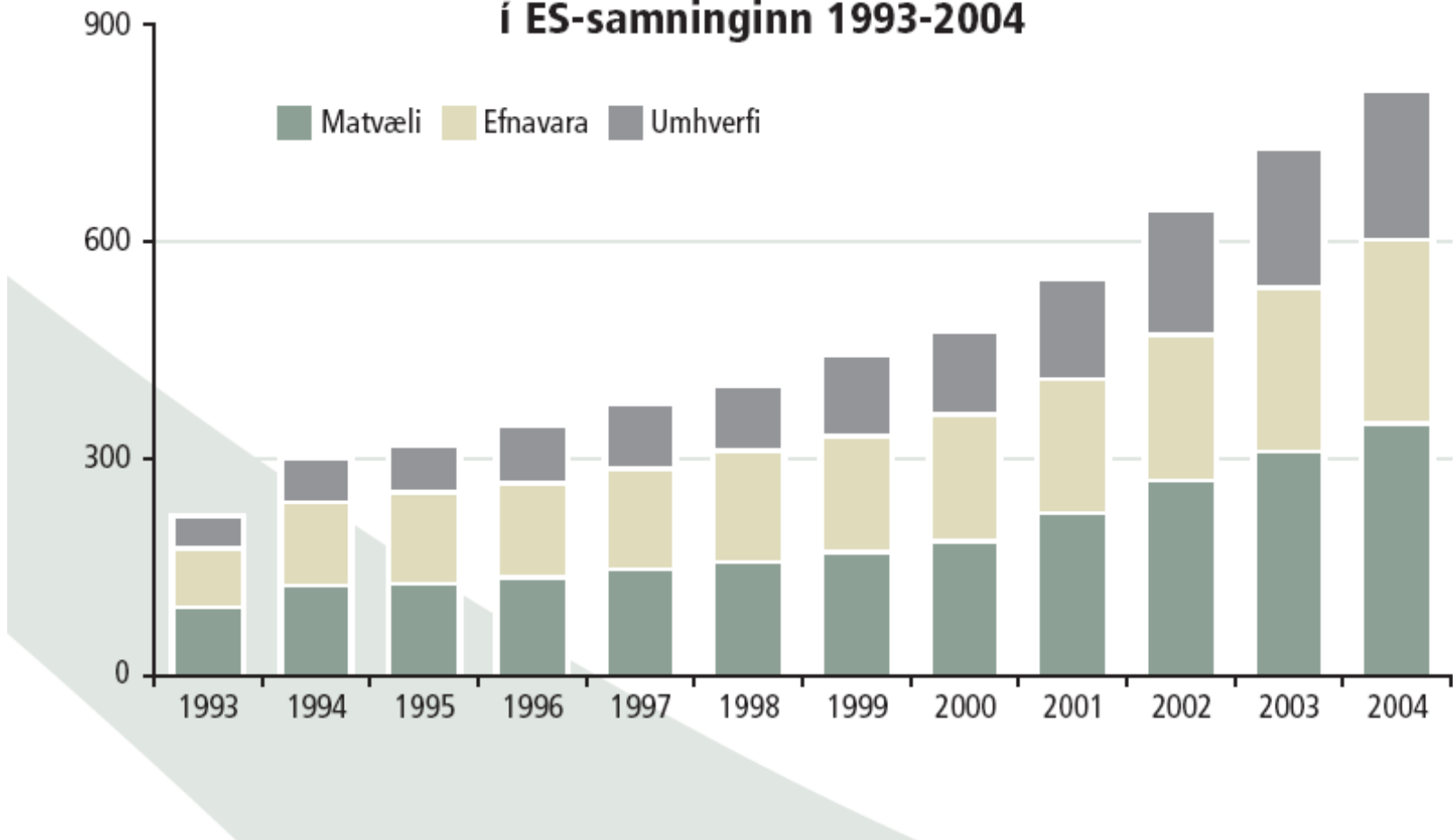

Breyting á stjórnkerfinu við EES

EB gerðir sem teknar hafa verið inn í ES-samninginn 1993-2004

Eftirlitsiðnaðurinn

- EES samningurinn er **viðskiptasamningur**
- Markmið hans eru **aukin viðskipti og hagsæld**, en hluti hans snýr að því að **tryggja þegnum** þessa landa heilbrigt, lítt raskað **umhverfi**, örugga notkun **efnavöru** og **örugg matvæli**
- Reglurnar eru til þess að **koma í veg** fyrir að **“sóðarnir og slóðarnir”** fái viðskiptalegt forskot

Eftirlitsiðnaðurinn

Hvers vegna að takmarka athafnir einstaklinga:

Td. vegna

- Öryggis þeirra eða annarra
- Skerðingar á rétti annarra
- Nýtingar - ein nýting getur skemmt fyrir annarri
- Fegurðar staða
- Samkenndar t.d. menningarsögulegir staðir
- Rannsóknar
- Hugsanlegra verðmæta – ekki eingöngu fjárhagslegra
- Fyrir komandi kynslóðir –

Áhætta. Skynjun almennings

Eigin áhætta

Áhætta á valdi annarra

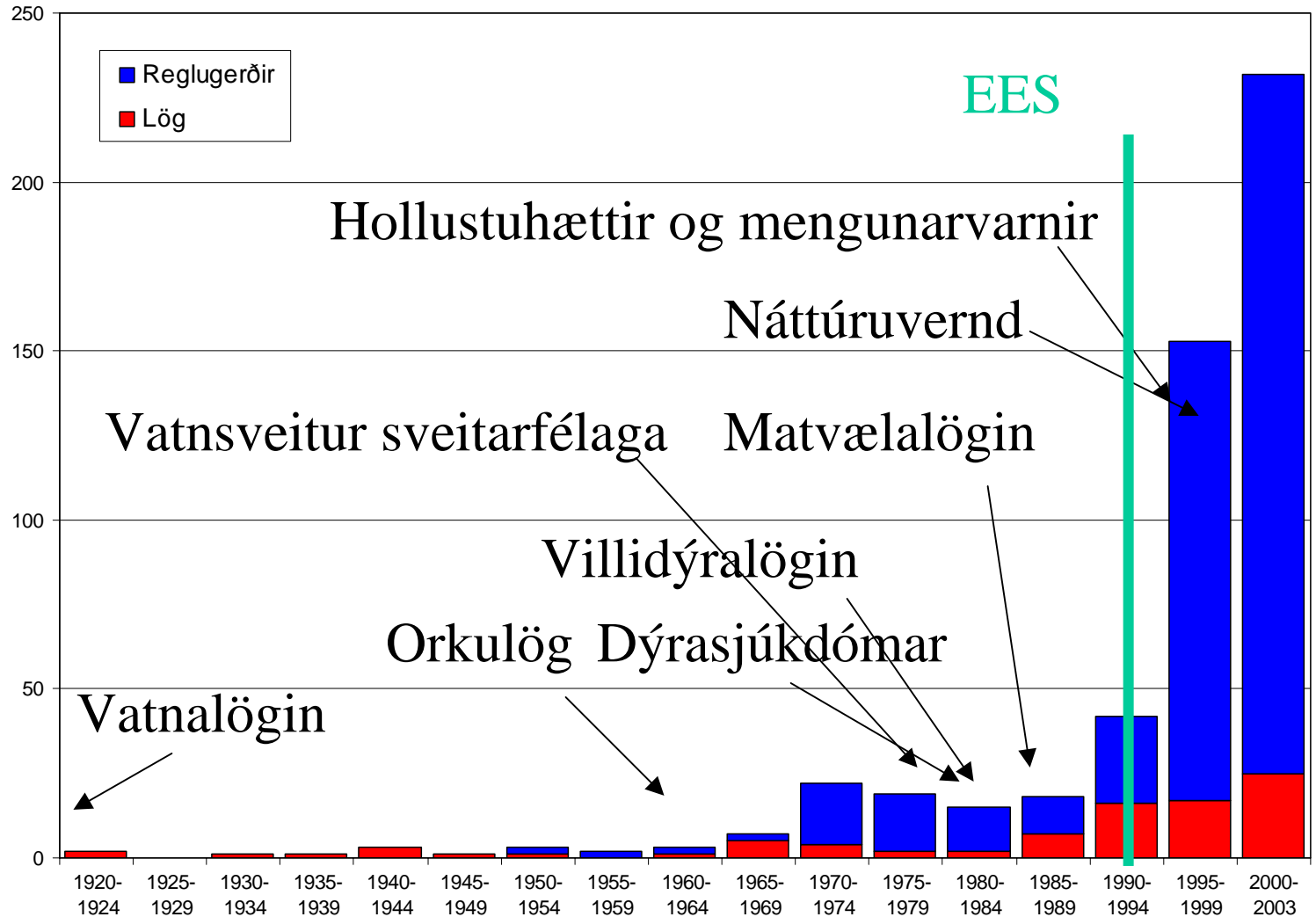
<p>Hæ tta ekki sjáanleg Eigin áhætta</p> <p>Röntgen, Lyfjagjöf</p>	<p>Hæ tta ekki sjáanleg Áhætta á valdi annarra</p> <p>Umhverfismengun Geislavæðing, POPs, GMO Öryggi matvæla Matarsýkingar</p>
<p>Hæ tta sjáanleg Eigin áhætta</p> <p>Siglingar, Flugeldar, Bílslys</p>	<p>Hæ tta sjáanleg Áhætta á valdi annarra</p> <p>Námuvinnsla, Flugslys</p>

Vinnst best með fyrirbyggjandi aðgerðum

Hinir breyttu tímar

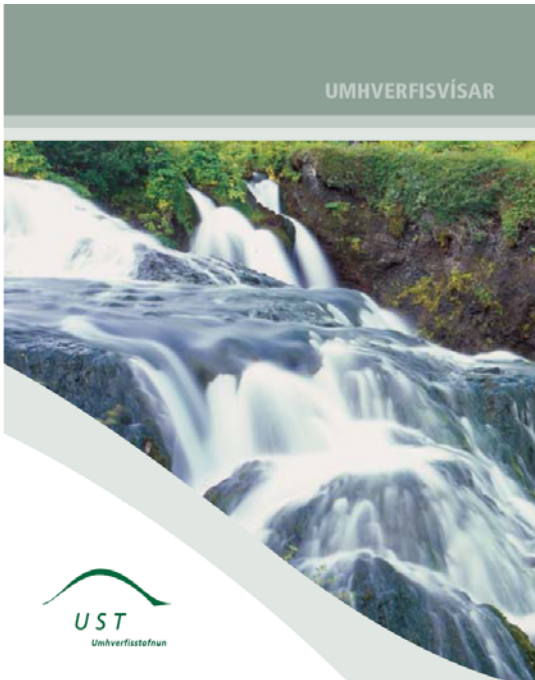
- Samfélagið hefur verið að færast frá frumframleiðslu í strjálbýli yfir í tæknivætt borgarsamfélag
- Inngangan í EES samninginn hefur gjörbreytt viðhorfum og stjórnsýslu
- Bein þátttaka ríkis í ýmsum verkum er að víkja
- Ríkið setur almennar reglur sem atvinnulífinu ber að fara eftir
- Þessar reglur byggja á mati á því hvað er í húfi og hvaða aðgerðir eru skila mestum árangri miðað við kostnað

Fjöldi útgefina laga og reglugerða sem nefna vatn

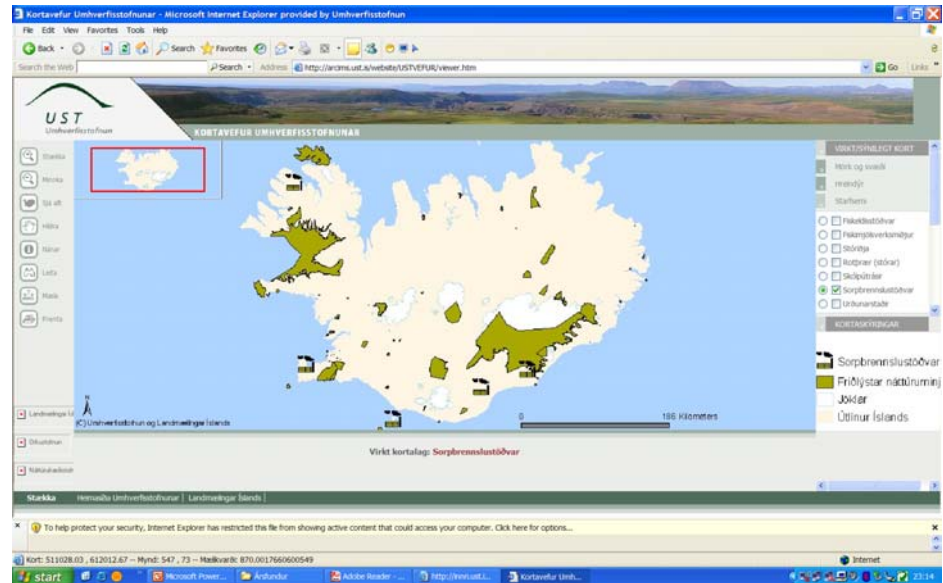

Réttur almennings til að vita

Hvað er að gerast

Hvað er bak við húsið mitt

Hvernig get ég sem einstaklingur brugðist við

Hvar stöndum við ?

- Tilhneigingin í löggjöf hins vestræna samfélags er að **upplýsing stjórnvalda** er fyrir hinn almenna borgara
- Skyldur sem settar eru á **atvinnulíf og almenning** byggja á **áhættumati** þar sem kostir eru vegnir saman. Þetta þýðir að **ríkið setur leikreglurnar** fyrir almenning og atvinnulíf og **stjórnsýslan metur áhættu af athöfnum og hvort þeim fylgt**, en sé ekki virkur þátttakandi eða talsmaður ákveðinna framkvæmda
- Þessi þróun á **talsvert í land á Íslandi** enda skortir **grunnupplýsingar**

Hvar stöndum við

- **Nýtingaaðilar eiga mun auðveldar að fá fjármuni** til einstakra framkvæmda en þeir sem eru að safna almennum upplýsingum til að meta hvað er í húfi og koma upplýsingu til hins almenna borgara: Dæmi
  - **Rammaáætlun um nýtingu orku** – miðar við að bera saman einstaka kosti en yfirlitsrannsóknir vantar
  - **Framkvæmdir á friðlýstum svæðum** – horft til einstakra umsókna um fjárveitingar í stað að horfa á hvar mesta álagið er
- **Mikilsvert að breyta þessu og horfa víðar og lengra fram í tímann**

Hvar liggur jafnvægislínan ?

Allt var þetta mikilvægt á sinni tíð og framkvæmt með framfarir að leiðarljósi – en hvernig var þörfin metin, á grundvelli hvaða upplýsinga, og hverju var fórnað?

Umhverfið

Vægi málaflokksins hefur aukist verulega á undanförunum árum.

- **EES samningurinn** breytti þar miklu enda gengust stjórnöld undir skuldbindingar Evrópusambandsins hvað varðar mengunar-, neytendamál og hluta af umhverfislöggjöfnni
- **Umhverfisráðuneytið** er með **40 %** af öllum þessum skuldbindingum
- Evrópulöggjöfin **byggir á aðstæðum og þekkingu innan þjóðlanda Evrópu Vestur** sem voru um margt komnar verulega lengra en við
- **Kostar mikla fjármuni** og átak að öðlast **grunnþekkingu** á ástandinu og **framkvæma** hlutina í samræmi við skuldbindingarnar

Þetta hefur verið vandamál umhverfis- og matvælamála

Áskoranir UST

- Þrenns konar áskoranir
  - Kvaðir sem koma “sjálfvirkt” í gegnum EEA kerfið
  - Aukning í aðsókn að helstu náttúruperlum landsins samfara miklum ágangi
  - Skortur á grunnupplýsingum til að geta tekið vel grundaðar ákvarðanir sem byggja á áhættumati
- Það vantar sárlega fjármuni í málaflokkinn

Hvaða viðmið ?